

LA CATEDRAL DE GIRONA EN L'ÈPOCA MODERNA I CONTEMPORÀNIA*

MONTSERRAT JIMÉNEZ SUREDA

Universitat Autònoma de Barcelona

La catedral de Girona és un ens polièdric que pot ésser analitzat des d'òptiques molt divergents. Des de la història de l'art fins a la litúrgica o l'econòmica. Al llarg d'aquestes línies, es procurarà respondre a què els va passar a la catedral i als seus pobladors en l'època moderna i la contemporània des d'un enfocament polític. Insistent en el segle XVIII com a moment de conjunció entre aquests dos móns divergents.

I. La seu havia recalat al vuit-cents mantenint-se com a un dels grans dominis catalans. El poder feudal més important del nord-est de Catalunya en opinió de Pella i Forgas. La seva puixança -a tots nivells- tenia, òbviament, un basament material. Que, des de la seva erecció, no havia deixat de créixer i ramificar-se. La seva complexa administració abraçava des del que rentaven totes les cerimònies fins a una orquestració senyorial del territori que l'havia portat a gaudir de rendes i responsabilitzar-se d'assumptes en molts indrets -no només del bisbat de Girona, on la seva presència fou molt gran.

Com a parròquia, la catedral va ser un espai omnipresent en les cerimònies simbòliques de la vida -i de la mort- dels gironins que s'agrupaven al seu voltant. Aquests ritus tenien un cost pecuniari que revertia en la seva intenden-

* Encara que amb alguna innovació fruit de reflexions posteriors de l'autora, aquesta ponència s'ha armat en base a dues obres intitolades *L'església catalana sota la monarquia dels Borbons. La catedral de Girona en el segle XVIII* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999) i "El filòsof amesurat. Les Llums en una capital de corregiment" (capítol extret del llibre de diversos autors, *Girona a l'Època de la Il·lustració*, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, Girona, 2001, pp. 113-186), manlleu que explica la migradesa de cites a peu de pàgina.

cia. Inhumar-se en els cementiris que van funcionar fins a la Guerra del Francès, per exemple, podia comprendre l'*ius sepeliendi* -per a la sepultura- i l'*ius funerandi* -per a les exèquies.

Envergadura compartida amb els guanys de les seves propietats. Acumulades al llarg dels segles a partir, sobretot, de donacions de particulars, fins confegir un ric patrimoni. Urbà, amb la implantació bàsica -no pas única- a la ciutat de Girona, i rural, en finques espargides per l'episcopat i més enllà -a l'illa de Mallorca, per posar un cas. El profit d'aquests béns solia vehicular-se a través de contractes de lloguer que en cedien l'explotació directa a canvi d'un cànon. Que, si era numerari, se sumava al capmàs dels ingressos que generaven operacions financeres, com els censals.

L'explicitat afegeix a la fi principal religiosa d'aquest organisme la característica de ser una de les majors empreses de la diòcesi. Que -lluny del mite de les mans mortes que emfasitzava que propietat eclesiàstica era sinònim d'incultura i improductivitat- era eficient, rendible i generava treball, en conrear els esmentats predis i en sostenir la pròpia fàbrica en les condicions d'esplendor que requeria el culte diví i la projecció social de les activitats que hostatjava.

Picapedrers, paletes, fusters, escombriaires, rellotgers, pintors, ferrers, organistes o vitrallers s'hi afanyaven de manera periòdica. Una indústria com l'apicultura tenia en les esglésies el substancial client. Perquè, almenys des del segle IV, els cristians simbolitzaven en la cera de les abelles la carn de Jesús nascut de mare verge, i encara en el segle XVIII el cerimonial catòlic exigia que ciris, espelmes, palmatòries, llànties lluminàries i tota mena d'estris d'il·luminar col·locats a les cases de Déu usessin d'aquest element. Mentre que, per a les seves bugies, els laics es podien conformar amb succedanis més innobles i barats de greix animal -la pudent xulla de porc- o d'oli d'oliva.

L'entramat catedralici, a més, disposava de privilegis que l'habilitaven per tenir negocis de carnisseria, fleca i venda de gel que, sovint, competien -en benefici dels consumidors i amb la dinàmica anterior de cessió, per tant amb hòmonims gestionats per l'Ajuntament o per subjectes individuals. Altrament, als seus capitulars solia acompanyar un servei domèstic centrat en la cuina i la cura de la llar.

Aquesta ingent maquinària econòmica sustentava l'existència pública dels clergues que l'ocupaven i que, alhora, eren els encarregats de vetllar pel seu bon funcionament. Responsables també de reinvertir els beneficis. En compondre i millorar el que es necessitava en les seves deus de riquesa, en fer-

se la vida agradable, en sostenir causes benèfiques -hospitals, escoles, l'hospici-, en col·laborar amb els comuns agençant carrers, fonts i panys de murada o en guarnir el temple mateix. Perquè, en aquell segle de les llums meridional, romanía l'*anagogicus mos* que associava l'aprehensió de Déu a la contemplació de la bellesa.

II. La catedral de Girona era governada per una geografia humana de dignitats, canonges i beneficiats. Els primers s'ubicaven en els vuit càrrecs d'ardiaconat major, sagristia major, cabiscolia major, abadia de Sant Fèlix, ardiaconat de Besalú, ardiaconat de l'Empordà, ardiaconat de la Selva i degà. L'heterogeneïtat de llurs tasques abastava des de l'exercici jurisdiccional -sobre vuitanta-dues rectories l'ardiaconat de Girona; sobre seixanta-set, el de l'Empordà- fins a l'auxili dels sacerdots en els altars, la custòdia d'ornaments i la pulcritud de l'espai -el sagristà major.

Els canonges eren trenta-sis. Repartits en dos grups de vint-i-quatre diaconils i dotze presbiterials -que, abans de pujar de categoria en el segle XVI, es deien preveres de capítol. La dissemblança entre ambdós raia en el fet que els vint-i-quatre podien vantar-se, en principi, d'un *genere militarii* que els certificava descendents d'obtenors de la més rànica noblesa -l'aconseguida mitjançant el valor com a qualitat i les victòries com a aval durant la consolidació violenta de les societats que els acolliren.

No obstant aquesta distinció, la seu no aplicava cap fórmula de neteja de sang per filtrar la jueva o la mahometana. I entre l'aristocràcia del clergat que eren els canonges, en el segle XVIII, s'enquadraren nombrosos plançons de la pagesia hisendada més benestant, quasi equivalent català de la *gentry* anglesa. Gairebé tots ells havien passat per un procés cultural per ser elit, formant-se en lleis i/o teologia en centres d'estudis superiors. Així que la seva instal·lació es veia justificada per la salvaguarda dels interessos de la institució catedralícia davant les reclamacions -puntuals o extenses- de contrincants senyorívols, municipals o monàrquics.

Al costat dels precitats, un estol de cent quaranta beneficiats vinculats a les capelles del recinte acomplien un seguit de deures litúrgics, protocol·laris, ornamentals i caritatius a través dels oficis, l'assistència domiciliària, la perícia musical, l'entrega en hospitals, hospicis i presons i l'atenció als estrangers o immigrants i als infants de cor -les veus blanques que s'elevaven en la missa per sublimar les ànimes dels fidels.

Enmig d'aquesta milícia, el bisbe jugava un paper matisat puix que, d'una banda, la catedral devia la designació a ser càtedra episcopal per excel·lència, però, d'un altre costat, la seu de Girona no estava subjecta a les sinodals o constitucions promulgades pels episcopos en les reunions dels clergues de la seva diòcesi, sinó que tenia ordenances autònomes que l'estenien en una mena de poder paral·lel al del prelat. Baldament aquest pogués presidir efemèrides i deliberacions.

En confrontar el bisbe i la corporació, solia ser menys complicat de manipular les actituds del primer. Molts sobirans seglars tractaren de manio-brar per aquesta drecera, fins al punt d'insistir fructíferament en la imposició de pastors forasters -i agraïts- en les províncies eclesiàstiques dels seus regnes. Fragment, però, d'un paisatge polític més intrincat, aquest estira i arronsa depenia estrictament de la conjuntura. Pagades les solidaritats més immediates, els homes de Felip V i els seus descendents van desplegar un model d'estat que va incloure un reguitzell de regnícoles no naturals al cap de les demarcacions d'aquesta estructura catalana.

Amb els capitulars no era tan fàcil. Dignitats, canonges i beneficiats eren el reflex del rerefons social del país en què s'inserien. Apèndixs dels grans casals per ordre d'importància. El primer món econòmic, polític i cultural de la nació tenia, a les catedrals, plaça reservada. Entre els prebendats gironins, al segle XVII, hi havia hagut un president de la Generalitat, el canonge i després bisbe Bernat de Cardona. Una centúria més tard, coincidirien un germà d'en Josep Finestres; un altre d'en Baldiri Reixach -en Josep Reixach i Carbó-; en Francesc Xavier Dorca i Parra o els Regàs -Tomàs, Carles i Josep-, cosins de Josep Moragues i coneguts de Bac de Roda i dels signants del Pacte de Gènova. Els beneficiats, al seu torn, reproduïen les cases de pagès més bones de la rogalia gironina. Algunes de les quals persisteixen desafiant el temps amb més o menys fortuna. Can Noguer de Segueró, cal Pi d'Ultramort, el solar dels Rich de Jafre...

Gent que vivia de la terra en què tenia les unitats de producció i que la representava de tal guisa que havia construït eines -legals i mentals- per santificar aquest vincle, aquest relleu, aquest imperi. Entre les primeres, uns estatuts d'estrangeria que -si s'esqueïa- barraven el pas de la seu als no catalans des del 1442. Les segones, encadellades per llegendes i mites fundacionals. Bàsicament concentrats en la reconquesta i en les estirps que ajudaren Carlemany a deslliurar la pàtria dels infidels invasors i atribuint la restauració de la fe i del seu centre catedralici gironí a les voluntats mancomunades del Papa i del Cèsar.

Reconeguts els mèrits dels barons de la fama que lluitaren contra l'islam, la ciutat encaixava en un bastiment catalanesc que tenia el nou com a pauta. Nou nissagues, nou feus per recompensar-les i nou catedrals alçades donant gràcies a Déu -la seva mare com a intercessora- per un triomf que havia concedit. Maridatge entre la *gens* i el territori o feudalisme i església amb la sanció del pontífex i de l'emperador. **Sant** Carlemany, venerat a la seu fins al segle XIX, malgrat les prohibicions romanes cinc-centistes. Més enllà de la devoció, un emblema de la identitat col·lectiva.

Ara bé, tant aquesta branca de comandament local d'uns determinats llinatges com la irradiació dels seus focus eclesials s'abateren en patir les conseqüències d'un tomb en l'orientació política, experimentat sota la dinastia dels Borbó.

III. Àustries, Trastàmars i administracions precedents ja havien volgut aprofitar-se dels recursos de la catedral. Utilitzant-ne posts vacants per premiar adhesions i per poder reivindicar després el tornajornal assertiu en qual-sevol ordre que n'afectés l'armadura. En un altre moment, els estadistes de Felip II van tramitar un socors a les seves campanyes i al seu tresor debolit canalitzant els delmes dels més acabats contribuents de les diòcesis dels seus regnes devers les arquees del seu cap.

Les potestats intermèdies afectades acostumaven a resistir les investides unint forces amb d'altres sòsies amenaçades i plantejant esmenes conjuntament. Quant a l'al·ludit excusat filipista, la fuga massiva de capitals diocesans es va commutar per set mil lliures anuals i pel compromís de no procedir a una temuda exacció per parròquies.

Per sort per a ells, els nuclis eclesiàstics -no sols catalans- fruïen de l'empara d'un ample corpus legislatiu formalitzat en privilegis, butlles, motus propis, rescriptes, sentències judicials o cartes, adquirida a còpia d'anys i expel·lit per sobirans amb els quals havia hagut de concertar-se, traient-ne, com a torna, aquestes garanties. Ben fructuoses en intel·lectes esmolats i amb la motivació suficient. La monarquia hispànica no disposava de prou plantilla especialitzada per inferir què era exactament el que s'havia d'abrogar, amb quin pretext i usant quin mecanisme. Per als capitulars de Girona, en canvi, cuirassar la independència de la seu implicava preservar el seu futur laboral i la posició social que aquest els permetia d'exhibir.

A l'arribada de Felip V, però, es va precipitar la convergència espanyola en un carril polític que s'escampava per l'Occident d'Europa i l'*unus rex*,

una lex sense excepcions històriques va finir per escombrar, d'antuvi, l'autonomia legislativa i econòmica -i, després, la resta d'immunitats-, no de les catedrals en exclusiva, sinó de la carcassa eclesiàstica catalana de què aquestes participaven.

Ultra repressions momentànies, com desterraments, espolis i extorsions, derivades de la rebel·lió envers la pèrdua d'aquestes franquícies, qual·lada en la Guerra de Successió, els magistrats i consellers dels néts del Rei Sol van ordir una nova i conclusiva trama estatal decidint:

1. La incorporació de les catedrals catalanes en l'abonament d'un tribut cadastral inèdit, parangonable a les rendes provincials castellanes -les *alcabalas, cientos y millones*-, què es juxtaposava als altres impostos eclesiàstics: subsidi, excusat, delmes de novals, mitges annates o el terç o quart de les vacants en ser cobertes de fresc.

2. L'anul·lació en l'article quaranta del Decret de Nova Planta d'aquells estatuts d'estrangeria que, recolzats en l'*ius soli* i l'*ius sanguini* -en el lloc de naixença o en l'origen dels pares-, impedièn als no catalans ocupar prebendes eclesiàstiques, essent la caució volitiva d'una configuració estrictament nacional.

3. L'ajust des del 1717 a l'arquitectura capitular castellana -ecumènica des del Concili de Trento- mitjançant tres canongies d'ofici. Una doctoral, per defensar jurídicament els afers de la seu; una lectoral per ensenyar Sagrada Escriptura i una magistral per impartir classes de teologia o d'oratória al seminari.

4. Esperonar una sol·licitud impetrada pel claustre de professors de la Universitat de Cervera -atorgada per una butlla el 1731- que transferia a aquest bloc docent el patronat perpetu del primer canonicat vacant en cada una de les catedrals catalanes per tal d'assegurar una jubilació còmoda i ben retribuïda als catedràtics que optessin per aquest camí.

5. Ensenderar -el 1735, amb la sòlitàment pressionada anuència papal·la col·lecta de l'excusat cap a les alforges dels cobradors reials. Preterint les transaccions prèvies.

6. La reducció de rèdits dels censals d'un cinc a un tres per cent a tot Catalunya. Sobre un patró assajat a Castella que va lesionar la fortalesa fiscal de la seu i dels qui l'habitaven des de la fatídica pragmàtica del nou de juliol de 1750.

7. L'escomesa per apropiar-se de qualsevulla potestat jurisdiccional alternativa. Desplegada el 1772, quan una circular privava els senyors ecle-

siàstics de l'ús d'aquest poder, arrogant-lo a la Reial Audiència. Monopoli que arruïnaria -no en aquells anys, però sí a curt o mitjà termini- el dret catedralici de nomenar batlles en pobles com Sant Jordi Desvalls, Subirànegues, Vilamacolum o Lloret de Mar.

8. I, finalment, un cada cop més leviatànic estat encarnat en el monarca va coronar la seva autoritat amb la clau que obria la porta de la seu mateixa. El patronat regi o capacitat de seleccionar el personal que s'incardinava en ella. Arrabassat de Roma en sengles concordats que dataven de 1737 i 1753. Des de Madrid s'assolia desballestar el sistema de control territorial de les famílies del país en el vessant eclesiàstic i, simultàniament, afeblir aquell estat dins l'estat que era l'Església. Un èxit rotund en anorrear una diversitat històrica sostinguda per una nació feraç i uns poders independents.

L'engranatge ministerial borbònic va acabar per empetitir el nombre d'homes amb què es regia -entre d'altres- la catedral de Girona. Tot desplaçant-la de forma gradual d'entitats d'ensenyament i beneficència que la seu havia codirigit amb d'altres socis locals -sobretot amb el consistori. Aquest progressiu ostracisme deterioraria la seva imatge i li llevaria un argument moral decisiu pel que fa a la seva raó d'esser.

Per cohonestar l'esquema novell en les ments dels súbdits que el podien trobar reprobable, es van haver de modificar certs discursos legitimadors a partir de dades que eficaces -però ingenus- antiquaris com els frares Juan Andrés, Enrique Flórez o Jaime Villanueva van recopiar en unes exhaustives expedicions científiques. Que l'estat patrocinava brandant l'innocent penó de la recerca amb mires a espremer els resultats per a la seva sola conveniència.

Complerta la perquisició, els intel·lectuals orgànics van reinterpretar que Carlemany havia alliberat Girona dels moros, així que els seus alleujats estadants li quedaven obligats -i sotmesos. I els canonges de la catedral hagueren de callar, perquè tenien el poder polític en contra. Ja no podien rebatre, ni esgrimir cap contextura antitètica amb una mínima impunitat. A falta d'instruments coercitius i de fermances que els assistissin, el seu no era un poder real, sinó simbòlic. Que duraria el temps just que tardés la plebs a adonar-se'n.

De fet, un dels corol·laris més dramàtics de la pugna entre els dos colossos va ser la consciència de la derrota dels eclesiàstics. "No se fatigará más en revolver las constituciones y derecho municipal, pues en el día todo es nuevo y sirven de poco o nada las reglas de derecho que nos gobernaban" -

escrivia el canonge Codolar al seu homònim Bojons el 30 de gener de 1775¹. Aquest pessimisme era alimentat pels efectes de la publicística espargida per plomes venudes al govern que subratllaven els vicis dels religiosos i, quan l'amentesa d'algun torcebraç agrejava, encoratjaven el seu reial senyor a corregir-los implacablement pel bon regiment de la cosa pública.

L'aparent silenci d'un sector del clergat i la cooperació d'un altre han propiciat que s'encunyés "el maridatge entre la corona i l'altar". Pel que fa a la Catalunya del vuit-cents, però, aquest himeneu resta, si més no, desnerit en examinar biografies com la del catalogat com a reaccionari Francesc Xavier Dorca i Parra.

IV. Fill d'un apotecari del carrer de les Ballesteries, Francesc Xavier Dorca va instruir-se en lleis i cànons a la Universitat de Cervera, on exerciria de catedràtic d'oratória, després d'haver conreat -acreditaria ell anys després- l'advocacia a les sales de la Reial Audiència de Barcelona. Aquelles eren feines nodridores que compaginava amb estones d'esbarjo destinades al cultiu de la poesia -que li agradava molt-, a lectures i converses i a projectes dissenyats pel seu mestre Josep Finestres o planificats entre ell i el seu amic Ramon Llàtzer de Dou i de Bassols. Per l'epistolari del primer, sabem que els versos dorquians eren en llatí, en castellà i en un català "muy chulo"². A desgrat de l'estigma que la darrera llengua sofria a causa de les consignes divulgades per la monarquia que havia coestablert la universitat on Dorca educava els alumnes, abolint els altres estudis generals catalans -els possibles dels quals va emprar per al foment d'aquest centre únic.

Restringits als companys, aquests poemes de Dorca no transcendiren. Al contrari que unes oracions en honor de Felip V que, com a funcionari de carrera d'un cos vigilant i amatent a la intenció dels seus subalterns, Dorca va lligar amb la ineluctable dosi de sucre que aquell règim demanava dels que ambicionaven promocionar-se. Si hom deturés la indagació en aquest lapse, qualque lector podria sentir-se temptat de batejar -o maleir- el futur canonge com a *botifler*.

¹. Arxiu de la Catedral de Girona, correspondència sense classificar datada el 1775. Carta de Josep Codolar a Felip de Bojons. Alella, trenta de gener de 1775.

². Carta de Josep Finestres a Ramon Llàtzer de Dou i de Bassols. Cervera, vint-i-cinc de gener de 1773. Casanovas, Ignasi (ed.), Josep Finestres, *Epistolari*, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1934, vol. II, p. 488.

En la dècada dels setanta d'aquell segle XVIII, però, Dorca i Dou van sospesar la traducció adaptada a l'espanyol d'unes *Lois civiles dans leur ordre naturel*, del jurisconsult àulic set-centista Jean Domat. Agregant-hi un annex que recobrés el dret civil català, condemnat a fossilitzar-se per manca d'addicions en l'època borbònica. Essent el dret un pilar de la personalitat dels pobles, la direcció de l'estat esdevingué impermeable a la idea dels dos juristes. Nogensmenys, la seva malaguanyada iniciativa no era una singularitat en el panorama cerverí. Entre d'altres, llur mentor Finestres va manuscriure uns *Iuris Catalaunis elementa* i una *De historia iuris Catalauni*.

La resignació amb els fracassos d'impremta va coadjuvar els seus itineraris, sense que aquests homes haguessin de dir un ai! Tancat el cicle pedagògic, Dorca va refugiar-se en la prerrogativa canonical cerverina per regressar a la seva ciutat natal, des d'on va recollir documents per redactar una *Colección de noticias para la historia de los santos mártires de Gerona y de otras relativas a la Santa Iglesia de la misma ciudad, señaladamente en orden a su catedralidad y conexión con la insigne Colegiata de San Félix, a su restablecimiento por Carlos Magno y a la necesidad de rectificarse el Episcopologio de las Sinodales gerundenses impresas en el año 1691*.

La presumible innocuïtat que sol, falsament, assignar-se a les hagiografies, ensopega, en aquesta, amb l'usual problema de la glossa del mite carolingi. "...La conquista de Gerona de qué tratamos no fué la del año 778, por medio de la entrega que de dicha ciudad hizo a Carlos Magno el gobernador moro, quedándose en ella como feudatario o beneficiario de dicho príncipe; sino la que, después de haberse rebelado siete años después el tal gobernador, se efectuó con la entrega de la ciudad dispuesta y executada por los christianos gerundenses; por cuyo medio la recobró Carlos, expelidos enteramente los moros y sus gobernadores", es definiria el ja canonge³.

Aquest seu al·legat pel pactisme polític per mitjà de la descripció de l'autonomia popular del col·lectiu gironí que convertia la conquesta en una resolució lliure en va dificultar l'estampa.

En vida de l'autor, de la col·lecció de notícies, només es va tirar l'apartat que narrava el calvari de sant Fèlix l'Africà. El nom de Dorca, però, va

³. Francesc Dorca, *Colección de noticias para la historia de los santos mártires de Gerona y de otras relativas a la Santa Iglesia de la misma ciudad, señaladamente en orden a su catedralidad y conexión con la insigne Colegiata de San Félix, a su restablecimiento por Carlos Magno y a la necesidad de rectificarse el Episcopologio de las Sinodales gerundenses impresas en el año 1691*, Imp. de Tecla Pla, Barcelona, 1807, p. 310.

acreditar-se entre la intel·ligència peninsular. En un doble carés erudit d'historiador i legista. Reblat a través de l'expressió de la seva faceta filosòfica quan encara la Pau de Basilea no havia guarit la nafra de la Guerra Gran.

A partir de 1801, doncs, el canonge va sucra el tinter per a una sèrie d'obres que afiguraven ser l'antídot a les teories subversives dels *philosophes*, especialment al concepte de sobirania que propugnava Jean Jacques Rousseau. Però que, remei homeopàtic enllà, en aquell temps de regalisme florent, assumien la vindicació del poder papal que, en tantes ocasions, s'havia interposat entre l'església catalana i els seus senyors laics massa expansius.

Recuperant el vell pensament dels jesuïtes que havien polit el seu enteniment juvenil, Dorca es retrotraïa a Juan de Mariana, Luis de Molina i Francisco Suárez per asseverar que si bé la sobirania era una emanació de Déu, la carnadura d'aquesta corresponia a la comunitat. Que, un cop feta la tria en base a les tres vies del canemàs aristotèlic -monarquia, aristocràcia i democràcia, amb les seves combinacions-, havia de perseverar en ella, bo i els seus defectes i mesquineses, perquè les mutacions arravatades engendraven més misèries que les que haurien volgut destruir.

Tot afirmant que el principat era una efluència divina mentre que el príncep era un delegat del comú, el canonge declarava la idoneïtat de la monarquia per a Espanya. Encara que, assenyalava reprovatòriament, "Dios castiga los malos gobiernos ya cortando la vida de sus gefes con una temprana muerte natural; ya con mudanzas y revoluciones de Imperios, egecutadas o por mano de un violento conquistador o por otros medios sediciosos, que, aun que injustos e ilegítimos por parte de los egecutores, los dispone y ordena el Señor para hacer justicia con las mismas injusticias de los hombres"⁴.

Aquell era un període polític delicat en què l'estat necessitava propagandistes, havent-se de refiar, de vegades, àdhuc d'aquells eclesiàstics intimidats pel seu absolutisme, però, amb els colls de Lluís XVI i Maria Antonieta segats per la guillotina i el *vulgus* europeu tremolant d'excitació en observar l'evolució de França, era un repte publicar paraules tals. I més en el regne del fill de qui bandejà la Companyia de Jesús el 1767.

La subtil subliminalitat dorquiàna, però, va facilitar una sortida estatal digna i, l'abril de 1804, l'ancià canonge va ascendir al bisbat de l'avui bolí-

⁴. Francisc Dorca, *Verdadera idea de la sociedad civil, gobierno, y soberanía temporal, conforme a la razón, y a las divinas escrituras: sujeción debida de los súbditos al soberano: y cargo principal de los soberanos en el gobierno*, Vicenç Oliva, Girona, 1803, p. 51.

viana Santa Cruz de la Sierra. La perspectiva dels milers de quilòmetres que el separaven d'aquella diòcesi, però, no el satisfieia i, humilment, va declinar la glòria del guardó.

El perfil polític de Francesc Xavier Dorca i Parra no brolla com una excentricitat dins un erm. Puix que, a partir del 1809, una consulta de la Junta Central de les Corts de Cadis va donar peu a l'exteriorització de sentiments dels diputats de Catalunya. Que, no exempts de basarda, s'arriscaren amb la contundència que demostren les disquisicions del canonge de la Seu d'Urgell i després arquebisbe de Tarragona, Jaume Creus i Martí -"Yo soy diputado de una Provincia que ha sabido sostener la libertad de sus diputados en otras Cortes"-, o de Felip Aner d'Esteve -"Nadie es capaz de hacer que los catalanes se olviden de que son catalanes"⁵. Resorgiments als quals algunes institucions no pogueren apuntar-se. La catedral de Girona perdé el combat i, d'aquella seva antiga magnificència, avui només en queda la memòria de pedra. L'edifici que tots aquells que visiten Girona poden admirar.

⁵. Enric Jardí, *Els catalans de les Corts de Cadis*, Rafel Dalmau, Barcelona, 1963, aquestes cites i la seva refutació a les pp. 44 i 49, respectivament.